

แนวคิดว่าด้วยกลุ่ม สะท้อนจุดยืนและการจับจ้องทางการเมือง

ผศ.ชมพู่ โกติรัมย์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ในช่วงเวลาก่อนอรุณรุ่งทางการเมืองเริ่มสางทำให้พอดเห็นกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มมัชฌิมา ชัมมาธิปไตยเป็นต้นเคลื่อนไหวในลักษณะสลายตัว หรือจับตัวใหม่เคลื่อนย้ายถ่ายเทไปตามสิ่งยึดเกาะ (ตัวบุคคลหรือพรรค) ที่คาดว่าจะอยู่ในกระแสสามารถนำพากลุ่มตนสู่เป้าหมายได้ อนึ่งนั้นกลุ่มหมายถึงบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์จะมารวมกลุ่มกันก็เพื่อการอยู่รอดอันเป็นปัจจัยทางกาย และเพื่อการยอมรับจากสมาชิกอันเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางสังคม ซึ่งตามหลักประชาธิปไตยสามารถศึกษาได้ในฐานะเป็นทั้งอุดมการณ์ ทั้งในรูปการปกครอง และในฐานะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมนั้นๆ แต่ในทางปฏิบัติแล้วการที่จะทำให้ระบอบการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยบรรลุเป้าหมายตามต้องการ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างไม่ว่าเรื่องการศึกษา เศรษฐกิจ เกื้อหนุน และที่ขาดไม่ได้ตามหลักสากลก็คือสิทธิอันจะพึงมีพึงได้ของพลเมือง และมีการเลือกตั้งโดยเสรี จากประเด็นนี้เป็นมูลเหตุว่า การเลือกตั้งมิใช่ทศรฐว่าเป็นประชาธิปไตย หากแต่ว่าเป็นหนึ่งในวิธีการของระบอบนี้เท่านั้นเอง การที่ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ และดำรงอยู่ในประเทศนั้นๆ ด้วยความมั่นคง จะต้องเริ่มจากความหลากหลายด้วยกลุ่มสาขาอาชีพต่างๆ ดำเนินกิจกรรมเพื่อบ้านเมืองอย่างเสรีและด้วยความสมัครใจเป็นที่ตั้ง กลุ่มทั้งหลายเหล่านั้นสามารถตามลักษณะได้ดังนี้คือ กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) กลุ่มผลักดัน (Pressure Group) กลุ่มอุดมการณ์ (Ideological Group)

กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลประโยชน์เป็นการรวมตัวจากกลุ่มสาขาอาชีพเดียวกัน โดยพฤติกรรมแล้วมารวมตัวกันด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ หรือด้วยเหตุผลทางการเมือง เมื่อมีจำนวนเพิ่มขึ้นก็จะมีอิทธิพลและอำนาจการต่อรองหรือปกป้องผลประโยชน์ภายในกลุ่มและผลประโยชน์นอกกลุ่มที่เป็นสาธารณะด้วยก็ได้ โดยวิธีการต่างๆ แพบจะแยกไม่ออกในลักษณะปกปิดผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มแต่เปิดเผยส่วนที่เป็นสาธารณะ แต่เป้าหมายสุดท้ายคือการมีอิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะ “เมื่อใดก็ตามกลุ่มผลประโยชน์เรียกร้องก็เป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในขณะเดียวกันถ้ามีกิจกรรมในระดับการเมือง ก็กลายเป็นการผลักดันทางการเมือง” (Maurice Duverger) โดยปกติแล้วกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งทับซ้อนด้วยตัวคนทางการเมือง เกิดจากมีอุดมการณ์และนโยบายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน แล้วเสนอตนเพื่อก้าวสู่อำนาจรัฐ บางครั้งตัวคนทางการเมืองที่ทับซ้อนด้วยเงากลุ่มผลประโยชน์บดบัง อาจเคลื่อนไหวไปข้องเกี่ยวกับผลประโยชน์คนผ่านนัยทางการเมือง ด้วยการผลักดันยกร่างกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ตนบ้าง หรืออำพรางซ่อนเร้นตัวคนที่แท้ในเชิงนโยบายของรัฐ การก้าวข้ามผลประโยชน์เฉพาะคนสู่อุดมการณ์อันเป็นสาธารณะนั้น จะต้องสกัดตัวคนที่แฝงตัวในผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ให้คงอยู่เพียงตัวคนทางการเมืองซึ่งมีความเป็นสากลกว่ากลุ่ม เพราะหากเป็นเช่นที่กล่าวมานี้แม้จะข้องเกี่ยวกับผลประโยชน์ย่อมเป็นประโยชน์ที่สากลมากกว่าประโยชน์ของกลุ่ม อนึ่งกลุ่มผลประโยชน์มักปรากฏในประเทศอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากสมาชิกมีการรวมกลุ่มเป็นสหภาพเพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ การรวมตัวกันจึงเต็มไปด้วยความเข้มด้วยสำนึกในผลประโยชน์ เมื่อว่าโดยสาระแล้วก็คือผลประโยชน์เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มเช่นพรรคแรงงาน (Labour Party) ของอังกฤษ เป็นที่น่าสังเกตในประเทศกำลังพัฒนา การรวมกลุ่มที่หลากหลายขยายลงสู่ฐานรากของสังคมในลักษณะเรียกร้องเพื่อสิทธิประโยชน์แห่งตนยังขาดพลังเพียงพอที่จะขับเคลื่อน หรือพัฒนาเป็นพรรคการเมือง ประเด็นนี้ประชาชนจากฐานรากของสังคมจึงตกเป็นฝ่ายถูกระงับจากกรอบกลุ่มผลประโยชน์อื่นที่เหนือกว่าซึ่งสามารถยึดพื้นที่ทางการเมืองได้

กลุ่มผลักดัน ตามราชบัณฑิตยสถาน “ กลุ่มสังคมที่รวมกันขึ้นโดยมีเป้าประสงค์และทัศนคติร่วมกันเพื่อพยายามให้มีอิทธิพลเหนือหรือบังคับกลุ่มอื่นๆ ในการเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการ” กลุ่มนี้มีลักษณะคล้ายกับพรรคการเมือง ต่างกันตรงที่พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเฉพาะทางการเมือง มุ่งชัยชนะเพื่อจัดตั้งรัฐบาลเป็นเป้าหมายปลายทาง ส่วนกลุ่มผลักดันนั้นเป็นองค์กรที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง (Non political Organization) แต่พยายามแทรกตัวขยายอิทธิพลเหนือการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายของรัฐ หรือมีอำนาจเหนือบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในอำนาจรัฐ การใช้อิทธิพลบีบบังคับอาจจะทำได้โดยวิธีการต่างๆ เช่น การขอมติความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อทำประชามติ หรือแม้แต่การขอความร่วมมือจากประชาชนเพื่อเรียกร้องทางการเมือง

กลุ่มอุดมการณ์ เป็นกลุ่มที่ก่อตัวขึ้นมาด้วยความสมัครใจมีความเป็นอิสระ ส่งเสริม สนับสนุนในสิ่งที่ศรัทธาหรือความเชื่อในในสิ่งนั้นๆ อย่างแรงกล้า กลุ่มนี้ไม่ได้มุ่งเฉพาะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเท่านั้นแต่ร่วมไปถึงผลประโยชน์ของชาติด้วย

หากนำแนวคิดที่ว่าด้วยกลุ่มตามที่เราเสนอไปแล้วมาพิจารณาจากกรอบ **ผลประโยชน์ อุดมการณ์ อำนาจ การผลักดัน** จะเห็นว่าวงล้อแห่งอำนาจ ผลประโยชน์ อุดมการณ์ และการผลักดัน (แทรกแซง) ยังฝังตัวอยู่ในสังคมนการเมืองไทยมาตลอดในลักษณะหมุนสลับปรับซั้ว ตามสถานการณ์ดังนี้

1. เมื่อมีการปรับเปลี่ยนรัฐบาลตามครรลองอำนาจประชาธิปไตยในแต่ละครั้ง ก็ยังคงกระจุกตัวในกลุ่มผลประโยชน์เดิมๆ โดยที่อะไหล่ชิ้นส่วนในนามนักการเมืองได้ไหลตามกระแสนิยม ในตัวบุคคลที่พร้อมมาประทับตราในฐานะเป็นหัวหน้าพรรคเพื่อค้ำประกันความสำเร็จในการเลือกตั้ง หรือบางครั้งอะไหล่ดังกล่าวก็ถูกนำมาประกอบในตัวถังใหม่ หากเห็นว่าตัวถังนั้นยังอยู่ในกระแสนิยมในลักษณะขับเคลื่อนสู่เป้าหมายได้เร็วทันใจ เช่นปรากฏการณ์ความนิยมที่มีต่ออดีตพรรคไทยรักไทยเป็นอุทราณ์ เป็นปรากฏการณ์ที่ใ้ชนนโยบายของพรรคมาเป็นจุดขาย ที่มีความท้าทายจากบริบทอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์อื่น ในขณะเดียวกันนั้นบนเส้นทางสู่ความสำเร็จคือคะแนนเสียง คะแนนเสียงคือผลประโยชน์ของนักการเมืองอาชีพที่มีอาชีพปฏิเสธได้ ส่วนเงินคือผลประโยชน์ที่ปูทางไปสู่ความสำเร็จทางการเมืองของนักธุรกิจอาชีพ ดังนั้นการเมืองคืออำนาจและผลประโยชน์ เพราะอำนาจเป็นเครื่องมือไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือผลประโยชน์อาจถูกนำไปแสวงหาอำนาจเพื่อพอกพูนผลประโยชน์และปกป้องผลประโยชน์ก็เป็นได้ สำหรับผู้มีตัวตนทางการเมืองที่ทับซ้อนด้วยผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอยู่

2 หรือในบางสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงนอกครรลองประชาธิปไตยเช่นกรณี 19 กันยายน 2549 คือการตัดตอนกลุ่มทุนการเมืองที่สลับปรับเปลี่ยนจากกลุ่ม สู้พรรค ตามสายธารแห่งผลประโยชน์และอำนาจออก แม้ที่จริงก็คือเปลี่ยนโครงสร้างจากประชาชนจริงที่เขมสู่อภิชนจริงแท้ เพราะไม่ว่าจะเป็นใ้สถานการณ์ใดก็ตามประชาชนมักเป็นทางผ่านจากโครงสร้างประชาชนและอภิชน เพราะเงื่อนไขทางพลาภาพ ฐานะภาพ (เงิน และกำลัง) จึงมักถูกผลักดันให้เห็นดีเห็นชอบ

สรุปได้ว่าการเมืองการปกครองของเราตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ล้มลุกคลุกกลานมาตลอด โครงสร้างทางอำนาจมิได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ภาพที่เราวาดหวังว่าจะมีการเลือกตั้งในปลายปีนี้ ที่แท้จริงเป็นเพียง ภาพหลอน-ภาพลวงตา โดยพยายามหาเหตุผลสนับสนุนว่าเป็นประชาธิปไตย แต่เนื้อแท้เราในระหว่าง ธิปไตย หรืออำมาตยาธิปไตย ที่กระบวนการทางการเมืองถูกจัดตั้งแทบทั้งสิ้น ก่อนหน้านั้นมีการเชื่อมโยงระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับอำนาจทางการเมืองวิ่งต่อมาไปสู่การโค่นล้มทางการเมือง ทำให้อำนาจการเมืองจากชนชั้นปกครองกลับมามีพลังแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น ส่วนภาคประชาชน นำโดยชนชั้นกลางและปัญญาชนส่วนหนึ่งหันมาแสดงความคิดเห็นที่ระบบอำมาตยาธิปไตยด้วยความ

เกลียดชังอำนาจรัฐของทุนผูกขาด ส่วนคนชั้นล่างของสังคมจากอดีตเป็นอย่างไรก็ยังตกอยู่ในระบบอุปถัมภ์ ถูก
คดโกงและถูกชักใยผลักดันไปให้การสนับสนุนหรือต่อต้านสลับไปมาระหว่างขั้วอำนาจการเมืองกลุ่มต่างๆ ทั้งขั้ว
อำนาจเก่าและขั้วอำนาจใหม่